

ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДУ ПРОЕКТІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ КУРСУ “ОСНОВИ ДЕМОГРАФІЇ”

підходів та методів формування граматичної компетенції.

1. Гальскова Н.Д. Теория обучения иностранным языкам: Лингводидактика и методика: Учеб. пособие для студ. лингв. ун-тов и фак. ин. яз. высш. пед. учеб. Заведений / Н.Д. Гальскова, Н.И. Гез. – М.: “Академия”, 2005. – 336 с.

2. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Науковий редактор українського видання д.пед. наук, проф. С.Ю. Ніколаєва. – К.: Ленвіт, 2003. – 273 с.

3. Методика формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетенції: Курс лекцій: [навч.-метод. посібник для студ. мовних спец. осв.-кваліф. рівня “магістр”] / О.Б. Бігич, Н.Ф. Бориско, Г.Е. Борецька та ін. / за ред. С.Ю. Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 2011. – 344 с.

4. Методика обучения иностранным языкам: традиции и современность / Под ред. А.А. Мирюлобова. – Обнинск: Титул, 2012. – 464 с.

5. Соловова Е.Н. Методика обучения иностранным языкам: базовый курс: пособие для студентов пед. вузов и учителей / Е.Н. Соловова. – М.: АСТ: Астрель, 2009. – 238 с.

6. Черноватый Л.Н. Психолингвистические основы теории педагогической грамматики / Л.Н. Черноватый. – Харьков: Основа, 1992. – 245 с.

7. Шатилов С.Ф. Обучение грамматике // Методика обучения иностранным языкам в средней школе / Под ред. Н.И. Гез, М.В. Ляховицкого, А.А. Мирюлобова и др. – М.: Высшая школа, 1982. – 373 с.

8. Anderson J.R. The Architecture of Cognition / J.R. Anderson – Cambridge: MA Harvard University Press, 1983. – 345 p.

9. Ellis N. Implicit and Explicit Learning of Languages / N. Ellis. – London: Academic Press, 1994. – 599 p.

10. Pienemann M. Is language teachable? Psycholinguistic experiments and hypothesis / M. Pienemann // Applied Linguistics. – 1989. – 10/1. – P. 52 – 79.

Стаття надійшла до редакції 12.03.2015

УДК 371.134:373

Марина Хроленко, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри теорії і методики викладання природничих дисциплін
Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка

ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДУ ПРОЕКТІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ КУРСУ “ОСНОВИ ДЕМОГРАФІЇ”

У статті висвітлено значення проектної діяльності у вищій школі. Розглядається типологія проектів та етапи їх реалізації. Визначено особливості організації проектної навчальної діяльності у процесі вивчення демографії майбутніми учителями.

Ключові слова: проект, метод проектів, проектна технологія.

Лит. 5.

Марина Хроленко, кандидат педагогических наук,
доцент кафедры теории и методики преподавания естественных дисциплин
Глуховского национального педагогического университета имени Александра Довженко

ПРИМЕНЕНИЕ МЕТОДА ПРОЕКТОВ В ПРОЦЕССЕ ИЗУЧЕНИЯ КУРСА “ОСНОВЫ ДЕМОГРАФИИ”

В статье освещено значение проектной деятельности в высшей школе. Рассматривается типология проектов и этапы их реализации. Определены особенности организации проектной учебной деятельности в процессе изучения демографии будущими учителями.

Ключевые слова: проект, метод проектов, проектная технология.

**Maryna Khrolenko, Ph. D. (Pedagogy), Docent of Theory and Methods Teaching of Natural Sciences Department
Hlukhiv National Pedagogical University by O. Dovzhenko**

APPLICATION PROJECTS METHODS DURING THE STUDY COURSE “FUNDAMENTALS DEMOGRAPHY”

The article highlights the importance of projects methods in high school. We consider the typology of projects and stages of implementation. The features of the organization of project learning activities are submitted during the studying of course “Basics of Demography” by future teachers.

Keywords: project, project method, project technology.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Соціально-економічні перетворення, які відбуваються нині в

Україні, викликали необхідність докорінних змін в усіх галузях суспільного життя й зокрема в освіті. Так, провідною ідеєю реформування педагогічної

ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДУ ПРОЕКТІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ КУРСУ “ОСНОВИ ДЕМОГРАФІЇ”

освіти на сучасному етапі є піднесення ролі професійної підготовки майбутнього вчителя.

Важливим завданням вищого педагогічного навчального закладу є підготовка сучасного фахівця з необхідними теоретичними знаннями, сучасною практично-технологічною підготовкою. Вирішенню цього завдання сприяє організація проектної діяльності, що виводять відносини педагога та студентів на якісно новий рівень.

Поширення методу проектів у навчально-виховний процес обумовлено новими соціально-економічними умовами і потребами сучасної освіти в Україні. Водночас, як показує досвід, проектну діяльність доцільно опанувати цілеспрямовано, в процесі спеціального організованого навчання. Реформування змісту вищої освіти відкриває широкі можливості для реалізації проектного підходу у навчанні. Проте аналіз наукової, навчально-методичної літератури, узагальнення практичного досвіду свідчить, що нині така діяльність не має системного поширення та відповідного методичного супроводу у вищій школі.

Аналіз актуальних досліджень. Багато наукових досліджень присвячено застосуванню методу проектів у педагогічній діяльності. Так підготовку майбутніх учителів математики до конструктивно-проектувальної діяльності схарактеризовано у дослідженні О. Фонарюк; застосуванню методу проектів у навчанні майбутніх інженерів-механіків у технічних університетах присвячено дослідження І. Лапаєвої; С. Ізбаш аналізував проектну діяльність через призму соціально-професійної адаптації студентів педагогічного університету, трансформацію ролі майбутнього педагога в управлінні творчими проектами вивчала З. Таран; застосування методу проектів у професійно-педагогічній підготовці майбутніх учителів іноземних мов проаналізовано у праці Ю Жилієвої.

Нами встановлено, що особливості впровадження проектної технології при вивченні загальноосвітніх предметів розкрито у дослідженнях Г. Балаян (на уроках історії); В. Зуєва (при вивченні екології); В. Капустіна (на уроках технології); О. Коберника (творчі проекти на уроках технічної праці, трудового навчання); О. Комдюк (на уроках географії); І. Кочневої (на уроках креслення); Л. Лук'янової (в екологічній освіті); О. Онопрієнко (при вивченні основ здоров'я); Т. Ремех (у громадянській освіті); Т. Романюк (на уроках інформатики); В. Сердюченка (на уроках фізики); С. Ящук (на уроках трудового навчання) та ін.

Привертає увагу факт, що найбільш плідно метод проектів впроваджується при вивченні іноземних мов. Зокрема, ми знайшли праці Є. Арванітопуло, Л. Байдурової, О. Борисової, М. Брейгиної, М. Бухаркиної та ін. Окремі аспекти проектної технології в екологічній освіті й вихованні висвітлено у наукових працях вітчизняних дослідників Л. Лук'янової, Н. Пустовіт, Л. Титаренко, С. Сапожникова, О. Фастовець тощо. Проте питання організації проектної роботи та її актуальність у навчально-виховному процесі соціальних педагогів у зазначених працях висвітлена недостатньо.

Мета статті – показати значення та особливості організації проектної діяльності майбутніх педагогів у процесі вивчення демографії.

Виклад основного матеріалу дослідження. Потрібно відмітити, що нині у педагогічній науці немає єдиного тлумачення поняття “проект”.

Слово “проект” у перекладі з латинської мови означає “кинутий вперед”. Це цільовий акт діяльності, в основі якого інтерес студента.

Поняття проект має декілька значень:

- Розроблений план споруди, виготовлення, реконструкції чогось.
- Попередній текст документа, задум чогось.
- Певна форма організації великих та відносно самостійних починань.
- Форма перебудови цілеспрямованої діяльності.

Фактично, проект це будь-який задум, що має мету, визначений термін та конкретні кроки реалізації.

Здебільшого поняття “проект” використовується у двох найбільш загальних значеннях: 1) як “сукупність цілеспрямованих дій” (Н. Матяш); 2) як документ, “образ певного результату інтелектуальної діяльності” (В. Гузеєв) [1, 56].

Проект як проблема означає ситуацію творчості, коли людина перестає бути власником ідеї, задля отримання шансу здивувати і здивуватися, виявити нове у своїй діяльності через творчість.

Аналізуючи поняття “метод проектів”, слід вказати на відмінності у визначенні основи тлумачення. Зокрема, в одних авторів – це педагогічна технологія (С. Сисоєва та ін.) або проектна технологія, яка відображає реалізацію особистісно орієнтованого підходу в навчанні (Єрмаков та ін.). Натомість інші педагоги розглядають метод проектів як засіб організації педагогічного процесу, в основу якого покладено взаємодію педагога й учня та з навколишнім середовищем, об'єднання навчання з активною

ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДУ ПРОЕКТІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ КУРСУ “ОСНОВИ ДЕМОГРАФІЇ”

діяльністю учнів (Т. Супрун); метод планування цілеспрямованої діяльності учня у зв'язку з вирішенням якогось шкільного завдання в обставинах реального життя (Кларін); цільовий навчально-виховний процес, спрямований на виконання суспільно корисних справ (Мудров); систему навчання, за якої учень набуває знань, умінь та навичок у процесі планування і виконання певних складних завдань – проєктів (Ярмаченко).

Важливим є узагальнення про те, що проєктування може бути тим процесом, в якому створюються умови для інноваційного середовища, що забезпечує можливість вільного творчого пошуку унікального дозволу екзистенціальних проблем.

Загалом метод проєктів – це освітня технологія, яка покликана спрямовувати студентів на самостійно-дослідницьке набуття нових знань, у тісному зв'язку з реальною практикою, формування в них специфічних вмінь та навичок, завдяки системній організації проблемно-орієнтованого навчального пошуку.

Отже, проєктна діяльність є однією з найбільш перспективних складових освітнього процесу, оскільки створює умови творчого саморозвитку та самореалізації студентів, формує необхідні життєві компетенції. Однією із найбільш продуктивних педагогічних технологій, яка суттєво збагачує навчально-виховний процес та змінює традиційний підхід до навчання та виховання є проєктна діяльність. В її основі лежить інтеграція та безпосереднє застосування набутих знань учнів під час практичної діяльності.

Проєктна діяльність є, передусім, комплексною з притаманними ознаками:

- автодидактики (учасники проєктування практично без спеціально означеної дидактичної задачі з боку організаторів засвоюють нові поняття, уявлення щодо виробничих, особистісних, соціально-політичних відносин між людьми, нове розуміння змісту тих змін, яких вимагає життя);

- принципово інша суб'єктна, а не об'єктна форма участі в соціальній діяльності;

- специфічний індивідуально-творчий процес, який вимагає від кожного оригінальних нових рішень і в той же час це процес колективної творчості.

Як було зазначено вище дослідницька проєктна діяльність є інноваційною освітньою технологією, засобом комплексного розв'язання проблем навчання і виховання, розвитку особистості у сучасному соціумі, трансляції норм і цінностей сучасного суспільства в освітню сферу, а відтак є

активно використовуваною у сучасному освітньому просторі, як в Україні, так і за кордоном.

Метод проєктів визнається нині фахівцями як один із найбільш ефективних, оскільки формує професійну компетентність, сприяє особистісному і творчому розвитку особистості. Доведено великі можливості використання цього методу для формування у студентів компетенцій вищого рівня, зокрема здатності до співробітництва розв'язування проблем різного рівня складності, відповідальності, ініціативності.

Наукова розвідка дозволила нам виокремити такі обов'язкові критеріальні вимоги проєктної технології:

- наявність освітньої проблеми, складність і актуальність якої відповідає навчальним запитам і життєвим потребам учнів;

- дослідницький характер пошуку шляхів розв'язання проблеми;

- структурування діяльності відповідно до класичних етапів проєктування;

- моделювання умов для виявлення учнями навчальної проблеми;

- постановка проблеми, дослідження; пошук шляхів розв'язання, експертиза й апробація версій, конструювання підсумкового проєкту, його захист, коригування і впровадження;

- самодіяльний характер творчої активності учасників;

- практичне або теоретичне значення результату діяльності (проєкту) і готовність до застосування (впровадження);

- педагогічна цінність діяльності (учасники здобувають знання, розвивають особистісні якості, опановують необхідні способи мислення і дії) [4, 273].

Слід наголосити, важливою ознакою проєктної діяльності є її прогностичний характер, оскільки вона спрямована на майбутнє. Включення студентів у проєктну діяльність мотивується прагненням брати участь у розв'язанні сучасних проблем, коли значення набувають не тільки знання, але і уміння проявити творчі здібності, самостійність. Особливу увагу звертаємо на те, що самостійне розв'язання сучасних проблем в процесі проєктної діяльності неможливе без уміння систематизувати й узагальнювати свої знання, що, у свою чергу, детермінує розвиток пізнавальних навичок студентів, уміння орієнтуватися в інформаційному просторі, розвиток критичного мислення за допомогою практичних дій.

Таким чином проєктна діяльність за своєю суттю є:

ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДУ ПРОЕКТІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ КУРСУ “ОСНОВИ ДЕМОГРАФІЇ”

- *інтелектуальною*, оскільки забезпечує використання певного рівня знань про навколишню дійсність, ураховує віковий рівень ерудиції і пізнавальних інтересів, усвідомлення себе як носія елементів екологічної культури;

- *емоційно-орієнтованою*, оскільки спрямована на формування емоційно-позитивного ставлення до навколишнього середовища та світу;

- *діловою*, оскільки спрямована на практичну реалізацію знань у різних формах діяльності, формування внутрішніх мотивів поведінки;

- *комунікативно-формувальною*, оскільки у процесі розроблення проектів учні/студенти активно спілкуються як між собою, так і з іншими учасниками проекту [2, 126].

Слід зауважити, що провідним педагогічним завданням у роботі за методом проектів є організація спрямованої діяльності, творча участь, усвідомлення мети діяльності, вміння раціонально обирати раціональні засоби виконання поставлених завдань, вміння самостійно набувати знання, формувати відповідні навички і вміння. В основі проекту завжди закладено ідею, яка за суттю визначення самого поняття “проект”, має прагматичну спрямованість на результат. Такий результат виконаного проекту завжди можна побачити, застосувати в реальній життєвій ситуації [5, 47].

З огляду на різні підходи до класифікації проектів у педагогічній літературі, пропонуємо розрізняти їх за цілою низкою параметрів:

- *складом учасників проектної діяльності*: індивідуальні, колективні (парні, групові);

- *характером партнерських взаємодій між учасниками проектної діяльності*: змагальні, конкурсні;

- *рівнем реалізації міжпредметних зв'язків*: монопредметні, міжпредметні, надпредметні;

- *тривалістю*: короткі, середньої тривалості, тривалі;

- *метою і характером проектної діяльності*: дослідницькі, інформаційні, творчі, ознайомлювальні, пригодницькі, мистецькі, науково-пошукові, конструкційні тощо [3, 167].

Слід зазначити, що доцільність використання проектів у вузівській практиці, визначається їх проблемністю, оскільки в основі будь-якого проекту лежить проблема. Проблема проекту обумовлює мотив діяльності, спрямованої на її розв'язання. Іноді доцільно визначати тематику у відповідності з навчальною ситуацією, професійними інтересами і здібностями студентів, в інших випадках вони самостійно можуть обирати певну тему для дослідження як із запропонованого банку даних, так і

сформулювати її повністю самостійно з урахуванням власних уподобань і можливостей. Як правило, теми проектів торкаються актуальних проблем, разом із тим вимагають знань з різних галузей знань, творчого мислення.

Навчальний курс “Основи демографії” має широкі можливості для застосування проектної навчальної технології. Ця нормативна дисципліна циклу природничо-наукової підготовки викладається у ГНПУ імені О. Довженка для студентів галузі знань 0301 Соціально-політичні науки напрямів підготовки Практична психологія та Соціальна педагогіка. Метою навчального курсу є висвітлення загальних закономірностей розвитку та відтворення населення світу й України, його кількісних та якісних характеристик; причин виникнення негативних демографічних тенденцій та шляхів регулювання процесів відтворення населення.

Метод проектів доцільно використовувати у процесі вивчення наступних тем зазначеного курсу: джерела даних про населення і демографічні процеси; структура та динаміка чисельності населення світу та України; смертність і тривалість життя населення; народжуваність і репродуктивна поведінка; відтворення та міграції населення; демографічне прогнозування та моделювання тощо.

Найбільш цікавим для майбутніх соціальних педагогів є проект “Перепис населення”. Метою цього проекту є навчити студентів робити перепис населення (на прикладі студентів першого – п'ятого курсів педуніверситету), познайомити з принципами проведення переписів, навчити складати програму перепису населення та узагальнювати отримані дані.

Перед виконанням групового проекту студенти отримують наступні завдання:

1. Визначити демографічні категорії та загальну вибірку перепису;

2. Сформулювати мету перепису та визначити основні його принципи;

3. Скласти програму перепису, враховуючи мету та загальну вибірку студентів;

4. Оформити переписні листи;

5. Провести перепис студентів різних факультетів університету, використовуючи один із методів: експедиційний або самореєстрації;

6. Обробити та проаналізувати отримані дані про чисельність та склад студентів денної форми навчання (абсолютна чисельність, статевовіковий склад, шлюбно-сімейна структура і т.д.);

7. Узагальнити інформацію у вигляді таблиць, графіків, діаграм, гістограм тощо;

8. Зробити висновки та презентувати проект.

ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДУ ПРОЕКТІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ КУРСУ “ОСНОВИ ДЕМОГРАФІЇ”

Виконання демографічного проекту складається з п'яти етапів, сенс яких визначається назвою і комплексом розв'язуваних завдань та розподілом функцій між студентами та викладачем.

- Організаційний:

- визначення конкретної, соціально значущої проблеми: дослідницької, інформаційної, практичної. В деяких випадках проблема ставиться перед проектною групою зовнішнім замовником;

- визначення теми, уточнення цілей. Вибір робочої групи.

Викладач на цьому етапі мотивує студентів, пояснює цілі, спостерігає, ставить цілі і завдання навчання, розвитку, виховання в контексті теми проекту.

- Визначальний:

- планування дій з огляду змісту проблеми;

- розробка проекту, в якому приводиться перелік конкретних дій з вказівкою результатів, термінів та відповідальних;

- визначення виду продукту і термінів презентації;

- аналіз проблеми, формулювання завдання, визначення джерел інформації,

- вибір критеріїв оцінки результатів, обґрунтування своїх критеріїв успіху,

- розподіл ролей в команді,

- складання плану конкретних дій.

Викладач формує необхідні специфічні уміння і навички, допомагає в аналізі і синтезі, спостереженні, контролі.

- Практичний:

- дослідницька діяльність студентів як обов'язкова умова кожного проекту;

- пошук інформації, опрацювання,

- осмислення і представлення учасниками проектною групою;

- виконання дослідження;

- накопичення і уточнення інформації,

- вибір оптимального варіанту, уточнення плану діяльності.

Викладач спостерігає, консультує, контролює. Узагальнює новий зміст освіти, отриманий в результаті роботи над проектом.

- Заключний:

- оформлення проекту, виготовлення продукту;

- участь у колективному аналізі проекту, оцінювання своєї ролі при виконанні проекту, з'ясування причини успіхів, невдач.

- проведення аналізу досягнень поставленої мети.

Викладач на цьому етапі спостерігає, радить, спрямовує процес аналізу.

- Підсумковий:

- представлення готового проекту, з обґрунтуванням – презентація;

- захист проекту, участь в колективній оцінці результатів проекту.

Викладач бере участь у колективному аналізі і оцінці результатів.

Як бачимо, в процесі роботи беруть участь студенти і викладач, проте на різних етапах роботи кількісний внесок кожної з групи учасників є різним.

Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Отже, проектний метод навчання сприяє гнучкості організації начального процесу, уможливує самореалізацію студента, розвиток його інтелектуальних можливостей, волевих якостей і творчих здібностей. Проектна діяльність є засобом інтеграції, диференціації й гуманізації освіти, значущим засобом формування технологічної культури студента. Проблема запровадження і використання сучасних педагогічних технологій в освіті є надзвичайно актуальною, важливою, а відтак потребує всебічного розвитку, методологічної і методичної підтримки.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямі вбачаємо у вивченні й узагальненні позитивного досвіду щодо використання проектних технологій у процесі вивчення інших навчальних дисциплін.

1. Задорожний К.М. Дослідна і проектна діяльність під час вивчення біології / К.М.Задорожний. – Х.: Основа, 2008. – 143 с.

2. Пехота О.М. Освітні технології: навчально-методичний посібник / О.М. Пехота. – К.: А.С.К., 2001. – 256 с.

3. Сисоєва С.О. Педагогічні технології у неперервній професійній освіті: Монографія / С.О. Сисоєва, А.М. Алексюк, П.М. Воловик. – К.: ВІПОЛ, 2001. – 502 с.

4. Сікорський П.І. Теорія і методика диференційованого навчання / П. І. Сікорський. – Львів: СПОЛОМ, 2000. – 421 с.

5. Цимбалару А. Педагогічне проектування / А. Цимбалару. – К.: Шк. світ, 2009. – 128 с.

Стаття надійшла до редакції 02.03.2015

